

Azarova Zulxumorxon Isroiljonovna

Ingliz tili fani

Andijon shaxar 6-umumiyo'rta

Ta'lim maktabo'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ikkita tilni - ingliz va o'zbek tillarini bir xil mavzu bo'yicha - ranglarni taqqoslash va ishlatish imkoniyatlari yoritilgan. Ba'zi ranglarni ikki tilda ifodalash va ularni milliy auditoriyaga etkazish uchun uzoq yo'l bor*

Tayanch so'zlar: *milliy auditoriya, faol lug'at, so'z ekspluatatsiyasi, jismoniy hodisa, bog'lovchili so'z, ma'no mukammalligi, sifat, sheva.*

Til insoniyat tsivilizatsiyasining eng qimmatli va abadiy yutuqlaridan biri hisoblanadi. Zamon, makon, zamon tushunchalarini o'zida aks ettiruvchi til ma'lum bir millatga tegishli bo'libgina qolmay, uning tarixi, milliy mentaliteti, iste'dodidan darak beruvchi ziyorat maskanidir. Biroq chegarani kesib o'tgan til mavjud madaniyat, iste'dod va tushunchalar bilan ijobiy ma'noda to'qnashadi.

Chet tili fenomeni doimo ijobiy va samarali ijtimoiy hodisa sifatida qaralib kelgan. Va, albatta, bu mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy, madaniy va siyosiy aloqalarni bog'lashda bebaho ahamiyatga ega edi.

O'zbek xalqi buyuk Sharq sivilizatsiyasining ilk poydevorini yaratgan xalq ekanligini unutmaslik bilan birga, chet tillarini bilish va o'rganish muhim ahamiyatga ega.

Ajdodlarimiz yaratgan asarlar misolida ham ular o'rganish va taraqqiy etishda ulkan yutuqlarga erishganini ko'rish mumkin.

Ajdodlarimiz yaratgan buyuk asarlar barqarorligi mamlakatimiz ta'lim sohasida, xorijiy tillarni, jumladan, ingliz tilini o'rganish va o'qitishni izchil yo'lga qo'yishda ham o'z ifodasini topadi.

Ingliz tilining faol lug'ati 20 000 ming so'zdan iborat bo'lib, bu so'zlar yig'ilish davomida eng ko'p ishlatiladigan so'zlarni o'z ichiga oladi.

Agar bu so'zlarni mavzuli qilsak, ranglar haqidagi so'zlar muhim o'rin egallaydi.

Tabiatda 15 000 dan ortiq rang yoki soyalar mavjud. Ammo biz ranglarni faqat ichki sohada, biz quradigan va tushunadigan narsalarni aniq nomlashimiz mumkin. Avvalo, rangni idrok etish sof jismoniy hodisa ekanligini tushunishimiz kerak, bu bizning miyamiz tomonidan tushgan joydan olingan ma'lumotdir.

Shunday qilib, biz yuqoridagi 15 000 ming rang turlarini va 15 000 ming ma'lumotni ko'rib chiqamiz. Shu munosabat bilan ranglarni belgilashda o'zbek tilining bevosita ekspluatatsiya qilish imkoniyatlari va imkoniyatlarini o'rganish zarurati tug'iladi.

O‘zbek va ingliz tillarida ranglarni aniqlash uchun 15 000 ta aniq, takrorlanmaydigan so‘z variantlari bormi, degan savolga javob topishimiz kerak. Buni o‘rganish uchun ingliz va boshqa tillarda rang ifodalovchi so‘zlarning yasaliş xususiyatlarini o‘rgandik.

Mana bir elementdan tashkil topgan va qo‘shimchasiz ifodalangan ranglar:

Qizil - qizil

Yashil - yashil

Moviy - oshpaz

Bu asosiy ranglar asosan boshqa ranglarni ifodalash uchun asosdir. Yuqoridagi ranglar har ikki tilda ham muayyan hodisani tasvirlaydi; bodring - yashil, bodring - yashil, o‘t-yashil, pichoq - yashil. O‘zbek tilida ranglarning chegaralanish yoki o‘shish hodisasi tuk yoki och suz bilan ifodalanadi. Ingliz tilining ifoda imkoniyatlari bo‘yicha o‘zbek tili bilan bir xil imkoniyatlarga ega bo‘lsa-da, ma‘no to‘liqligi bo‘yicha o‘zbek tili biroz ustunlikka ega.

Yorqin jigarrang

To‘q jigarrang

Faqat "nur" so‘zi lufaviy ma‘noda "yorqin", "qorong‘i" "qorong‘i" degan ma‘noni anglatadi. Demak, ingliz tilida bu ranglar ma‘no ko‘chirish yordamida yaratilganiga guvoh bo‘lamiz.

O‘zbek tilida “ač” so‘zi “yetarli emas”, “kambag‘al”, “tuk” esa “to‘liq”, “yetarli” ma‘nosini anglatadi. Yorqin va xira ranglarni ifodalashda, ranglarning chekinish yoki ortib borishini, ranglarning aniq lingvistik birikmalar bilan tasvirlashda o‘zbek tili ma‘nosining to‘liqligi o‘zbek tiliga xos xususiyatlardan biridir. Agar ingliz tilida ranglar asosan obrazli, ya‘ni sifat so‘zlari bilan ifodalangan bo‘lsa, o‘zbek tilida narsalarni jismoniy hodisalarga qiyoslash orqali yasaliş mumkin.

Misol uchun, apelsin - ichi bo‘sh (sabzavot nomi) rang, olov (jismoniy hodisa) rangi. Biroq, apelsinni tushunish uchun biz ichi bo‘sh rangni tanlaymiz, chunki olov tarkibida biz nafaqat sariq, balki qizil va ko‘k ranglarni ham yaratishimiz mumkin. O‘zbek tilida “zangori olov”, ya‘ni “kuk olov” ham keng qo‘llanilgan.

Binafsha - binafsha (gul nomi) rangi, qora (yozuv vositasi) rangi. Bu joyda binafsha gul mukammal iltifot bo‘ladi. Yozish vositasi sifatida ishlatiladigan moddaning rangi biroz xiralashgan.

Aniqlanishi kerak bo‘lgan yana bir rang - ko‘k. Ko‘k suzi o‘zbek tilida mo‘yna rangi ma‘nosini bildirsa-da, ko‘p hollarda, masalan, “maysalar kukardi”, ya‘ni “yashil bo‘lib ketdi”da ham qo‘llaniladi.

Aslida, yashil rangni tasvirlaydigan bu ko‘k rang, albatta, ko‘k rangga mutlaqo aloqasi yo‘q. Moviy, aslida, ingliz tilida ba‘zi semantik chalkashliklarga ega bo‘lgan so‘z. Shu sababli, bu suvni osmon ko‘k-issiq suv yoki qirollik ko‘k-tuk suvining kombinatsiyasi bilan soya qilish o‘rinli bo‘ladi.

Osmon ko'kning so'zma-so'z tarjimasi "osmon rangi" bo'lsa, adabiy o'zbek tilida ko'pincha "rangli" deb tarjima qilinadi. Darhaqiqat, "rangli" so'zi o'ziga xoslikka zid, deb hisoblanadi. Chunki, fizika qonunlariga ko'ra, uglerod ko'rinmas, rangsiz modda hisoblanadi. Lekin o'zbek tilining Toshkent-FarFOna uslubida kundalik hayotda yeru osmon ma'nosida keng qo'llanilayotganiga guvoh bo'lamiz. Masalan, "Bugun osmon musaffo" degan hikmat aslida "Bugun osmon musaffo, bulutsiz" iborasining oynadagi tasviridir.

Yuqorida sanab o'tilgan barcha holatlar ikki til - ingliz va o'zbek tillarining ifoda va qo'llanish jihatidan qanchalik farq borligini aniq ko'rsatib turibdi. Shu bilan birga, bu ikki tilning iboralarga boy ekanligi va kelajakdagi ilmiy izlanishlar va izlanishlar uchun zamin bo'lishi mumkinligining yaqqol isboti bo'lishi mumkin.

ISHLATILGAN ADABIYOTLAR:

1. Anjela Burt, "To'g'ri ingliz tilining A-Z", O, 2002
2. Felicity Dell, Maykl MakCharti, "Ingliz tilidagi qo'shma gaplar", CUP.2017 yi
3. O'zbek tilining izohli lug'ati, T, 2006 y
4. Irisqulov I, Tilshunoslikka kirish, T, 2009 y